

Asia	Tekijänoikeus pallopelin säännöstöön ja pelin tunnuksiin
Hakija	NN
Annettu	Helsingissä 4.1.2000

Selostus asiasta

NN (jäljempänä hakija) on 28.4.1999 saapuneella kirjelmällään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa Soikeapallo -nimisen pelin pelisäännöstöön ja tunnukseseen (logoon) liittyen.

Hakija kertoo kehittäneensä uuden pallopelin, jonka hän on nimennyt soikeapalloksi. Hakija kertoo antaneensa pelille myös kutsumanimen soikis. Pelin nimet on rekisteröity tavaramerkkeinä.

Pelin kehittämistä hakija kertoo, että hän alkoi vuonna 1993 selvittää pelikäsityksen harjoittamisen siirtovaikutusta kahden erilaisen pallopelin välillä. Hakija teki tästä aiheesta liikuntatieteen kandidaatin opinnäytetyön. Hakija kehitti muutamia menetelmiä, joilla harjoitettiin jääkiekkoa pelaavien nuorten pelikäsityksellisiä ominaisuuksia toisen, jääkiekkoon verrattuna taktisesti samantyyppisen mutta motorisesti erilaisen pallopelin avulla.

Hakija kertoo jatkaneensa sittemmin asian selvittelyä. Hakija kertoo huomanneensa, että hänen laatimiensa pienpelien joukosta oli mahdollista koota yksi yhtenäinen pelisäännöstö. Hakija kertoo saaneensa soikeapallon pelisäännöt valmiiksi vuonna 1997. Tällöin hän laati niistä ensimmäisen kirjallisen, toistaiseksi julkaisemattoman version.

Hakija kysyy tekijänoikeusneuvostolta,

- 1) onko lausuntopyynnön liitteenä oleva Soikeapallon pelisäännöt -säännöstö tekijänoikeuslaissa tarkoitettu kirjallinen teos;
- 2) saako edellä viitattu säännöstö tekijänoikeuslaissa tarkoitettua tekijänoikeussuojaa;
- 3) onko säännöstön liitteenä oleva kuva "Soikeapallon pelikenttä sekä kenttämerkinnät" tekijänoikeuslaissa tarkoitettu kuvallinen teos;
- 4) saako edellä viitattu kuva tekijänoikeuslaissa tarkoitettua tekijänoikeussuojaa;
- 5) onko lausuntopyynnössä tarkoitettun säännöstön liitteenä oleva "Soikeapallon sarjajärjestelmä" -esitys tekijänoikeuslaissa tarkoitettu kirjallinen tai kuvallinen teos; sekä
- 6) saako edellä viitattu esitys tekijänoikeuslaissa tarkoitettua tekijänoikeussuojaa.

Hakija on liittänyt lausuntopyyntöönsä edellä kysymyksistä ilmenevän aineiston.

Lausuntopyynnön täydennys

Hakija on täydentänyt lausuntopyyntöään 5.8.1999 saapuneella kirjelmällä. Hakija kertoo laatineensa soikeapallopelille tunnuksen (logon) sekä tiivistelmän pelin säännöistä.

Hakija kysyy lausuntopyynnön täydennyksessään,

- 1) ovatko lausuntopyynnön täydennykseen liitetyt soikeapallopelin tunnus ja tunnuksen muunnelmat tekijänoikeuslaissa tarkoitettuja kirjallisia tai taiteellisia teoksia;
- 2) saavatko tunnus ja sen muunnelmat tekijänoikeuslaissa tarkoitettua tekijänoikeussuojaa;
- 3) onko hakijan laatima soikeapallopelin tiivistelmä tekijänoikeuslaissa tarkoitettu kirjallinen teos; sekä
- 4) saako tiivistelmä tekijänoikeuslaissa tarkoitettua tekijänoikeussuojaa.

Hakija on liittänyt lausuntopyynnön täydennykseen soikeapallopelille laatimansa tunnuksen ja seitsemän siitä tehtyä muunnelmaa sekä tiivistelmän soikeapallopelin säännöistä.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (404/1961) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on teokseen tekijänoikeus. Lainkohdasta ilmenee, että teos voi olla esimerkiksi kaunokirjallinen tai selittävä kirjallinen esitys, selittävä piirros, graafinen esitys taikka kuvataiteen tuote. Selittävää piirustusta ja graafista teosta suojataan kirjallisina teoksina. Tekijänoikeuslain valmistelutöiden mukaan tämä johtuu siitä, että "lainsuojan on oltava sama siitä riippumatta, onko jonkin asian esittämistä varten käytetty kirjallista vai kuvallista ilmaisumuotoa" (komiteanmietintö 1953:5, s. 46).

Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan henkisen luomistyön tuotetta. Kirjallinen tai taiteellinen tuote on teos, jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Esimerkiksi tuotteen kirjallisella tai taiteellisella tasolla ei ole teosharkinnassa merkitystä, ei myöskään tuotteen aikaansaamiseksi vaaditulla työ- tai tietomäärällä. Myös käytännöllistä käyttötarkoitusta toteuttava tuote voi olla teos. Erään teosharkinnassa apuna käytetyn määritelmän mukaan teoskynnys ylittyy, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu vastaavaan työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Rat-

kaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla.

Tekijänoikeus ei suojaa ideoita tai yleisiä periaatteita. Tekijänoikeus ei suojaa myöskään teoksen aihetta tai aiheen käsittelyä ohjaavaa metodologiaa taikka teoksen sisältämiä tietoja. Sen sijaan tekijänoikeus suojaa sitä omaperäistä ilmenemismuotoa, joka tietyille idealle, periaatteelle tai aiheelle on annettu. Edellä todettu tarkoittaa esimerkiksi sitä, että pelin idea tai toimintaperiaate ei sellaisenaan saa tekijänoikeussuojaa, sekä sitä, että samasta aiheesta voidaan kenenkään tekijänoikeuden estämättä kirjoittaa useita teoksia.

Yleisesti voidaan todeta, että useat kirjalliset tuotteet heijastavat kirjoittajansa persoonallisuutta ja ovat siten teoksia. Niin sanotun teoskynnyksen alapuolelle voivat kuitenkin jäädä esimerkiksi lyhyet uutiset, tavanomaiset ilmoitukset ja yksittäiset virkkeet.

Tekijänoikeuden sisällöstä säädetään tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:ssä. Lain 2 §:ssä säädetään tekijän taloudellisista oikeuksista. Pykälän 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, tietyin tekijänoikeuslain 2 luvussa säädettyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Pykälän 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti.

Tekijän moraalisisistä oikeuksista säädetään lain 3 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai kun teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Pykälän 2 momentissa kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla ja teoksen saattaminen yleisön saataviin tekijää sanotuina tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä. Pykälän 3 momentista ilmenee, että tekijä voi luopua moraalisisistä oikeuksistaan laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettua teoksen käyttämistä varten.

Tekijänoikeus syntyy teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle, teoksen tekijälle. Tekijänoikeus syntyy, kun teos on luotu. Tekijänoikeuslain 43 §:n mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes tekijän kuolinvuodesta on kulunut 70 vuotta.

Tekijänoikeusneuvoston lausuntokäytännöstä voidaan mainita esimerkkeinä teosarvioinnista lausunnot 1994:7, 1990:5 ja 1996:2. Ensiksi viitatus lausunnon mukaan lautapelin pelisäännöt saivat tekijänoikeussuojaa kirjallisena teoksena ja pelilauta kuvataiteen tuotteena. Lausunnon 1990:5 mukaan lausuntopyynnön kohteena olevat erilaiset aakkosiston kirjaimet eivät saaneet tekijänoikeudellista suojaa. Lausunnon 1996:2 mukaan lääketieteellisen oppi- ja käsikirjan kuvituksena olevat selittävät piirustukset, käyrät ja taulukkomuotoiset mittaustulokset eivät sisältäneet teostasoon vaadittavaa itsenäisyyttä ja omaperäisyyttä.

Tekijänoikeuslain 5 luvussa annetaan tekijänoikeuden kaltaista suojaa tietyille suori-

tuksille ja aineistoille, jotka eivät ole teoksia. Lukuun sisältyvien säännösten nojalla tekijänoikeuden kaltaista suojaa annetaan esimerkiksi luetteloille ja muille vastaaville töille, joissa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, sekä tietokannoille, joiden sisällön kerääminen, esittäminen ja varmentaminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta (tekijänoikeuslain 49 §).

Lausuntopyynnössä tarkoitettu aineisto

Soikeapallopelin pelisäännöt (1997) -nimellä otsikoitu aineisto sisältää 22-sivuisen selostuksen soikeapallopelin säännöistä. Lisäksi se sisältää kuvan pelikentästä, jolla soikeapalloa pelataan sekä esityksen soikeapallopelin sarjajärjestelmästä.

Soikeapallopelin säännöissä selostetaan pelin tarkoitus, pelipallo, pelin rakenne, erilaisia peliin ja sen sääntöihin liittyviä määritelmiä, hyökkääminen, puolustaminen, pistelasku ja pallon pelattavuus. Lisäksi niissä selostetaan rangaistukset, pelaajien varusteet, tuomarit ja kirjurit sekä ottelun päätyminen ja voittaja.

Soikeapallopelin sarjajärjestelmää koskeva esitys sisältää kuvauksen pienestä sarjamallista ja isosta sarjamallista. Sarjajärjestelmät on esitetty ottelutaulukkojen avulla. Taulukoista ilmenee, miten valtakunnalliseen turnaukseen osallistuvat joukkueet pelaavat toisiaan vastaan.

Soikeapallopelin tunnus muodostuu halkaistun ovaalin muotoon tyylitellystä s-kirjaimesta. Tunnuksen muunnelmissa ovaalin halkaisevalle viivalle on kirjoitettu osia sanasta "soikeapallo" taikka sana "soikis". Lisäksi muunnelmissa on versioita, joissa tyylitellyyn s-kirjaimeseen liittyy sen alle kirjoitettuna sana "soikeapallo" tai "soikis" taikka lauseen osa "...se oikea pallo!".

Soikeapallopelin sääntöjen tiivistelmä sisältää kolme sivua, joilla on lyhyesti selostettu pelin tarkoitus, pelialue, joukkueiden koko, pistelasku, hyökkääminen, puolustaminen, hyökkäysvuoron vaihtuminen, taklaus, pelin aloittaminen, syöttäminen, rikkeet ja rangaistukset sekä otteluaika.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että soikeapallon pelisäännöissä on selostettu pallon pelien säännöissä yleisesti selostettavia seikkoja. Lisäksi tekijänoikeusneuvosto katsoo, että kyseiset seikat on soikeapallon säännöissä esitetty pallopelien säännöille tavanomaisella selkeällä ja yksiselitteisellä tavalla. Edellä todetun vuoksi tekijänoikeusneuvosto katsoo, että Soikeapallon pelisäännöt -säännöstö ei ole siinä määrin omaperäinen, että sitä voitaisiin pitää tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuna teoksena. Kyseinen selostus ei siten saa tekijänoikeussuojaa.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että piirustus "Soikeapallon pelikenttä sekä pelikenttämerkinnät" on selittävä piirustus, jossa kuvallista ilmaisumuotoa on käytetty esittämään keskeiset tiedot kentästä, jolla soikeapalloa pelataan. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että piirustus on selittävänä piirustuksena suhteellisen tavanomainen, eikä siitä siten ilmene teokselta edellytettävää omaperäisyyttä. Tämän vuoksi tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei se saa suojaa tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuna teoksena.

Soikeapallon pelijärjestelmää esittämissä monisteissa on selitetty taulukkomuotoisesti idea siitä, miten valtakunnallinen soikeapallopeliturnaus järjestetään. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että kyseinen idea on kuvattu suhteellisen tavanomaisella, pelijärjestyksiä esittäessä yleisesti käytetyllä tavalla. Tämän vuoksi tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei sarjajärjestelmämonisteista ilmenevä esitys saa suojaa tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuna teoksena. Lisäksi tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei sarjajärjestelmämonisteista ilmenevä esitys täytä tekijänoikeuslain 49 §:n mukaisen suojan saamisen edellytyksiä.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lausuntopyynnössä tarkoitettujen tunnusten keskeiset elementit ja tapa, jolla ne on yhdistelty, ovat tunnuksissa yleisesti käytettyjä ja siten tavanomaisia. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei hakijan suunnittelemista tunnuksista ilmene teokselta edellytettävää omaperäisyyttä eivätkä ne siten saa suojaa tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuina teoksina.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lausuntopyynnössä tarkoitettu soikeapallon pelisääntöjä lyhyesti kuvaava kirjallinen esitys (tiivistelmä säännöistä) on siinä määrin rutiininomaisesti johdettavissa soikeapallon pelisäännöissä esitetyistä keskeisistä seikoista, ettei sitä voida pitää tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuna teoksena. Tiivistelmä ei siten saa tekijänoikeussuojaa.

Yhteenveto

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei lausuntopyynnössä tarkoitettu soikeapallon pelisäännöt -säännöstö eivätkä sen liitteinä olevat kuva ja esitykset pelin sarjajärjestelmästä ole teoksia. Ne eivät siten saa tekijänoikeussuojaa. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, etteivät myöskään lausuntopyyntöön liitetyt soikeapallopelin tunnus, sen muunnelmat taikka soikeapallopelin säännöistä tehty tiivistelmä ole teoksia. Siten myöskään ne eivät saa tekijänoikeussuojaa.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Kaisa-Reetta Karhu

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Sen ovat ratkaisseet tekijänoikeusneuvoston jäsenet Niklas Bruun, Martti Heikkilä, Mikko Könkkölä, Päivi Liedes, Jyrki Nikula, Kai Nordberg, Rainer Oesch, Markku Uotila ja Ahti Vääntinen.